

DYSLEXIA

D Y G I 4 A D U

РЪКОВОДСТВО ЗА ПРЕПОДАВАТЕЛИ НА ВЪЗРАСТНИ УЧАЩИ

В подкрепа на приобщаващото образование на възрастни с дислексия

Номер на проекта:

2022-1-IT02-KA220-ADU-000087842

Координатор

Education In Progress

Автор

Мариана Джанмарио, EIP

Партньори в проекта:

Асоциация Дислексия - България,
Латвийски университет, EKS-Гърция,
Eurospeak-Ирландия, Danmar Computers-Полша

ПАРТНЬОРИ

СЪДЪРЖАНИЕ

4

Въведение

5

Насоки за обучение на възрастни с дислексия

8

Случаи от практиката

11

Дигитални и педагогически инструменти за възрастни с дислексия

11

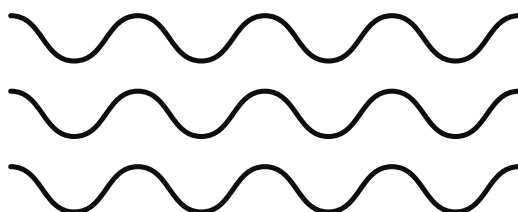
Дигитални инструменти за възрастни с дислексия

13

Педагогически подходи за възрастни с дислексия

15

Заклучение

1 ВЪВЕДЕНИЕ

Дислексията е специфично обучително затруднение, което засяга уменията за четене, писане и правопис. Важно е да се знае, че дислексията не е свързана с интелигентността, а с начина, по който мозъкът обработва писмения и говоримия език. Макар че дислексията се смята за “детски” проблем, тя съпътства човек през целия му живот и оказва влияние върху ежедневието и работата и на възрастните.

Преподаването на възрастни с дислексия изисква разбиране и адаптиране към техните уникални нужди. Това ръководство предоставя практически съвети и стратегии, които помагат на преподавателите да създадат учебна среда, в която възрастните с дислексия могат да успеят. Като използваме ясни инструкции, методи и подходи на преподаване, съобразени с техните потребности, можем да помогнем на възрастните с дислексия да изградят своите умения и увереност.

Ще разгледаме различни стратегии - от използването на технологии и визуални помощни средства до установяването на рутинни процедури. Ще разгледаме и примери от реалния живот за това как тези подходи са помогнали на други хора. Целта е да се предложат практически съвети, които могат да имат реално значение за подпомагането на възрастните с дислексия да постигнат успех в обучението и в професионалния си живот.

С правилната подкрепа и разбиране възрастните с дислексия могат да преодолеят предизвикателствата и да разгърнат пълния си потенциал.

2 НАСОКИ ЗА ПРЕПОДАВАНЕ НА ВЪЗРАСТНИ С ДИСЛЕКСИЯ

Разбирането за дислексията

Дислексията е специфично нарушение на способността за учене, което се отразява на уменията за четене, правопис и писане. Тя често се забелязва в детството, но продължава да оказва влияние и върху възрастните. Дислексията не е свързана с интелигентността, а по-скоро с различията в начина, по който мозъкът обработва писмения и говоримия език.

Неврологична основа Дислексията е свързана с различия в структурата и функциите на мозъка, особено в областите, свързани с обработката на езика. Тези различия могат да повлияят на начина, по който хората разпознават и декодират думите, което се отразява на плавността на четенето и правописа.

- **Разпознаване на индивидуалните различия:** Дислексията засяга всеки човек по различен начин. Някои може да имат проблеми с техниката на четене, докато при други са засегнати разбирането и правописа.
- **Създаване на подкрепяща среда:** Създайте учебна атмосфера, в която учащите се чувстват сигурни и подкрепени. Насърчавайте откритостта по отношение на предизвикателствата в ученето и подчертавайте, че дислексията не се отразява на интелигентността или способностите.

Стратегии на преподаване

- **Давайте кратки и ясни инструкции**
  - Използвайте мултисензорни техники: Комбинирайте визуални средства със слухови инструкции и практически дейности.
  - Ясни постъпкови инструкции: Разделете информацията на малки, лесно управляеми части. Давайте примери за илюстриране на сложни концепции.
  - Визуализирайте и използвайте технологии: таблици, диаграми и видео модули; софтуер за преобразуване на текст в реч, аудиокниги и приложения, предназначени за подпомагане на учащите с дислексия.
  - Насърчавайте интерактивното учене: Полезни в това отношение са групови дискусии, екипни проекти, практически упражнения

- **Говорете бавно и повтаряйте по-сложните стъпки:** Уверете се, че всички ученици имат достъп до писмените инструкции и проверявайте периодично дали са разбрали какво се очаква от тях.
- **Следването на определена рутина е важно:** Разработете и следвайте правила за работа в клас. Това помага на учениците да знаят какво да очакват, намалява тревожността и подобряват резултатите от обучението, особено на учащите с дислексия.

Подкрепа за четенето и писането

- Опростяване на материалите за четене: Използвайте ясни и прости шрифтове (Arial или Verdana), и избягвайте дългите абзаци. Представете резюмета и ключови моменти, за да подпомогнете разбирането.
- Насърчавайте използването на асистиращи технологии, например софтуер за преобразуване на реч в текст или за проверка на правописа, за да подпомогнете задачите за четене и писане.
- Давайте чести почивки при дейности, свързани с повече четене и писане, за да предотвратите умората и да поддържате концентрацията.

Оценяване и обратна връзка

- Използвайте алтернативни методи за оценяване - когато е възможно заменяйте традиционните писмени тестове с устни презентации, проекти, практически демонстрации.
- Винаги давайте конструктивна обратна връзка, като се фокусирате върху позитивите. Давайте конкретни примери и насоки за подобряване в областите, които изискват допълнителна работа.

Градете самочувствие

- **Подкрепяйте и насърчавайте силните страни на учащите**
  - Признавайте и показвайте силните страни на всички ученици, особено на тези с дислексия. Създавайте им възможности да демонстрират своите знания и умения и да постигнат успех.

- **Креативност:** Давайте предимство на съдържанието в техните писмени работи, когато става въпрос за творческо писане.
- **Решаване на проблеми:** Споделете и с другите ученици нестандартния им подход при решаване на проблеми (например математическа задача).
- **Емпатия:** Представете сложния характер на някой литературен герой и накарайте учениците да го анализират.
- **Глобално мислене:** Помогнете на учениците с дислексия да приложат и представят своя специфичен начин на мислене.
- **Умения за разказване:** Някои дислексици умеят да разказват, но се затрудняват да излагат идеите си в писмен вид. Помогнете им да се научат да планират и структурират писмената си работа.
- **Поставяйте реалистични цели:** Помогнете на учениците си да формулират постижими цели и да отбелязват успешното им реализиране. Разделете големите и сложни задачи на малки стъпки, което ще създаде усещане за постигнат успех и ще повиши увереността им.
- **Поощрявайте самозастъпничеството:** Учете учащите с дислексия да заявяват потребностите си и да отстояват правата си.
- **Насърчайте стремежа към усъвършенстване:** Подчертавайте значението на усилията и постоянството и ученето; както и факта, че грешките са част от процеса. Отчитайте напредъка, а не само абсолютните резултати.

(Източник: <https://firstliteracy.org/teaching-adult-students-with-dyslexia-the-why-who-and-how/>)

3 СЛУЧАИ ОТ ПРАКТИКАТА

За да се окаже ефективна подкрепа на хората с дислексия както в образователната, така и в работна среда, е важно да се разберат специфичните предизвикателства, пред които са изправени, и стратегиите, които могат да помогнат за справяне с тези предизвикателства. Представените случаи от практиката са пример за това как успешно са приложени целенасочени интервенции и акомодации. Те илюстрират въздействието на различни механизми за подкрепа - асистиращи технологии, персонализирани инструкции и адаптирана работна среда; дават представа за ефективните методи за подкрепа на лица с дислексия, като в крайна сметка насърчават по-приобщаваща и ефективна учебна и работна среда.

Случай 1: Аде Олопаде

case study

Предистория: Аде Олопаде е физиотерапевт и работи във фондация Central and North West London NHS Foundation Trust. Има дислексия, което се отразява на писмената му комуникация и на увереността му при общуване с колегите.

Предизвикателства:

- **Писмена работа:** трудности при изготвяне на документи и отчети, проблеми със спазването на срокове.
- **Общуване:** Дислексията влияе на увереността му в общуването с други здравни специалисти.

Стратегии и решения:

- **Асистиращи технологии:** Аде използва Dragon и ClaroRead софтуер, за да се справя с четенето и писането. Инсталирал е на телефона си приложение за преобразуване на речта в текст, за да си води записки и да поготвя отчети.
- **Наставничество:** Аде посещава индивидуални занятия със специалист по дислексия, за да подобри уменията си за работа с текст и за организация на времето и задачите си.

Извод: Аде отчита важността да откритата комуникация с ръководителите си за справяне с предизвикателствата, причинени от дислексията. Използването на асистиращи технологии и работата със специалист му помагат да се справя добре и да се чувства по-уверен.

Случай 2: Джоан Уотсън

Предистория: Джоан Уотсън е ръководител на екипа, който предоставя индивидуална подкрепа на Аде Олопаде, за да може той да се справя с предизвикателствата, причинени от дислексия.

Предприети действия:

- **Обучение и подкрепа:** Джоан организира обучение за Аде и търси подходящ софтуер, който да подпомогне работата му. Тя също така посети семинар по темата, за да придобие по-задълбочени познания за дислексията.
- **Обучение на екипа:** организира обучение за повишаване на осведомеността за дислексията за екипа, работещ с Аде, за да осигури по-голяма ефективност на подкрепата.

Резултати:

- **Подобряване на процесите:** Бяха направени корекции в работния график на Аде и бяха въведени стратегии за намаляване на стреса и подобряване на качеството на документацията.
- **Подкрепяща среда:** Джоан създаде благоприятна атмосфера за персонала, като насърчава открития диалог за предизвикателствата и сътрудничеството за повишаване на професионалните им компетентности и подобряване на предоставяната подкрепа.

Извод: Активната подкрепа, която Джоан предоставя и по-доброто разбиране на дислексията е довело до значително подобряване на представянето на Аде на работното място и неговата удовлетвореност от работата.

case study

Случай 3: Лин Кларк

Предистория: Лин Кларк работи с фондация South Warwickshire Foundation Trust. Първоначално тя се сблъсква с предизвикателства при писането на доклади и обработката на повече документи поради своята дислексия:

Предизвикателства:

- **Затруднения при писане:** Лин изпитва затруднения с писането, като смята, че създаването на документи отнема много време.
- **Увеличаване обема на документацията:** Нарастващият обем на документите прави задачите на Лин още по-трудни.

Стратегии и решения:

- **Диагностициране и софтуер:** Лин преминава тест и е официално диагностицирана с дислексия. Получава правото да използва софтуера Dragon за преобразуване на речта в текст, което подобри ефективността и увереността ѝ при изпълнението на административни задачи.

Извод: Използването на асистиращи технологии, като например софтуер за преобразуване на речта в текст, значително повишава производителността и независимостта на Лин, което показва ползите от адаптираните инструменти за хората с дислексия.

Тези примери показват, че с подходяща подкрепа, използване на асистиращи технологии и създаване на приобщаваща среда хората с дислексия могат значително да подобрят представянето си в ученето и на работното място, да повишат увереността си и да аразгърнат потенциала си.

Чрез прилагане на стратегии, съобразени със специфичните характеристики на възрастните учащи с дислексия и насърчаване на откритата комуникация преподавателите могат да окажат ефективна подкрепа на своите ученици да се справят с предизвикателства, пред които са изправени като следствие от дислексията.

case study

4

Дигитални и педагогически инструменти при работа с възрастни учащи с дислексия

За да се окаже подкрепа на възрастните учащи с дислексия, е важно да се използват разнообразни дигитални инструменти и педагогически подходи, които отговарят на техните специфични нужди. Те подпомагат четенето, писането, организирането и управлението на времето, като спомагат за създаването на по-приобщаваща и ефективна учебна среда. Представените в таблиците инструменти и подходи са предназначени да подобрят достъпността и резултатите от обучението. Чрез интегрирането на тези ресурси преподавателите могат да окажат по-добра подкрепа на учащите с дислексия и да подобрят своите професионални компетенции.

Дигитални инструменти в подкрепа на учащи с дислексия

Инструмент	Описание	Използване	Насоки	Приложение
Immersive Reader 	Инструмент за преобразуване на текст в реч, който чете текст на глас и подчертава думи	<ol style="list-style-type: none"> 1. Достъп чрез продуктите на Microsoft (Word, Edge). 2. Щракнете върху режима „Immersive Reader“ 	<ul style="list-style-type: none"> - Използвайте за четене на дълги текстове на глас. - Регулирайте скоростта и настройките на гласа за по-голям комфорт. 	<ul style="list-style-type: none"> - Сценарий 1: Затруднявате се да прочетете дълъг работен доклад? Използвайте Immersive Reader, за да слушате вместо да четете. - Сценарий 2: Преглеждате учебни материали? Възложете четенето на текста на глас, докато си водите бележки за по-добро разбиране.
Dragon Professional Individual 	Софтуер за разпознаване на глас за преобразуване на реч в текст.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Инсталирайте софтуера на вашето устройство. 2. Обучете софтуера да разпознава гласа ви. 	<ul style="list-style-type: none"> - Използвайте да диктувате имейли, доклади. - Редовно актуализирайте гласовите профили за постигане на точност. 	<ul style="list-style-type: none"> - Сценарий 1: Трябва да съставите документ, но смятате, че писането е бавно? Диктувайте мислите си директно в документа. - Сценарий 2: В движение? Използвайте Dragon на мобилния си телефон, за да бързо да уловяте идеите си, без да пишете.

Инструмент	Описание	Използване	Насоки	Приложение
Цветни филтри	Прозрачни цветни листове (филтри), поставени върху текста за подобряване на четливостта.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Поставете покритието върху материала за четене. 2. Експериментирайте с цветовете, за да намерите най-добрия. 	<ul style="list-style-type: none"> - Носете набор от филтри за различни среди. - Използвайте цифрови филтри върху екрани. 	<ul style="list-style-type: none"> - Сценарий 1: Имате проблеми с разчитането на печатни материали? Използвайте син или зелен филтър, за да намалите отблясъците и да подобрите фокуса. - Сценарий 2: Четете на компютърен екран? Използвайте софтуер, който симулира цветни филтри за цифрово съдържание.
Шрифтове	Шрифт, специално разработен за подобряване на четливостта при читатели с дислексия.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Инсталирайте шрифта на компютъра си. 2. Задайте го като шрифт по подразбиране в текстообработвателните програми. 	<ul style="list-style-type: none"> - Използвайте го в презентации и материали за четене. - Комбинирайте с други инструменти, като например цветни филтри, за по-добър ефект. 	<ul style="list-style-type: none"> - Сценарий 1: Подготвяте презентация? Използвайте шрифт EasyReading за да направите слайдовете по-достъпни за себе си и за аудиторията си. - Сценарий 2: Създаване на учебни бележки? Превключете на EasyReading Font за по-ясно и удобно четене.

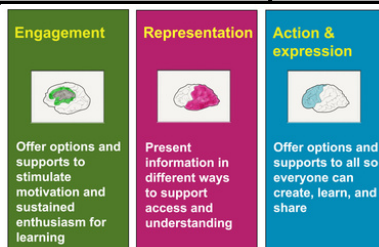

Цветни филтри

Педагогически подходи в подкрепа на учащи с дислексия

Подход	Описание	Използване	Насоки	Приложение
Универсален дизайн за учене (UDL)	Образователна рамка, която има за цел да подобри и оптимизира преподаването за всички хора въз основа на научните познания за това как хората учат.	<ol style="list-style-type: none"> Осигуряване на множество средства за представяне: Използвайте текст, аудио и визуални материали. Множество средства за действие и изразяване: Позволете на учениците да изразят знанията си по различни начини. Ангажираност: Предлагайте избор, за да увеличите мотивацията и значимостта. 	<ul style="list-style-type: none"> - Използвайте комбинация от цифрови инструменти и традиционни методи. - Редовно проверявайте учениците, за да адаптирате стратегиите. 	<p>- Сценарий 1: Преподаване на нова тема? Използвайте видеоклипове, инфографики, и интерактивни дейности вместо само материали за четене.</p> <p>- Сценарий 2: Позволете на учениците да представят наученото от тях чрез проект, видеоклип или мисловна карта вместо традиционното есе.</p>
Наставничество	Персонализиран подход, при който опитни наставници предоставят насоки и подкрепа, и обратна връзка.	<ol style="list-style-type: none"> Поставете ясни цели: Определете какво иска да постигне ученикът. Редовни сесии: Срещайте се последователно, за да прегледате напредъка. Осигуряване на обратна връзка: Давайте конструктивна обратна връзка, за да насочвате подобряване. 	<ul style="list-style-type: none"> - Фокусирайте се върху изграждането на увереност, както и на умения. -Насърчавайте самоанализа и решаването на проблеми. 	<p>- Сценарий 1: Ученик, който се бори с управлението на времето? Използвайте коучинг за разработване на индивидуални стратегии и графици.</p> <p>- Сценарий 2: Ученик, който работи за подобряване на четенето с разбиране? Използвайте сесиите за наставничество, за да се упражняват заедно и да обсъждате предизвикателствата.</p>

Подход	Описание	Използване	Насоки	Приложение
<p>Libera Mente Imparo</p> 	<p>Италиански подход, означаващ „Аз уча свободно“, наблягайки на ученето със собствено темпо без традиционни ограничения.</p>	<p>1. Насърчавайте самостоятелното учене: Позволете на учениците да определят свои собствен график. 2. Персонализирани ресурси: Използвайте ресурси, които отговарят на индивидуалните стилове на учене и предпочитания. 3. Рефлексивно учене: Насърчете учениците да разсъждават върху процеса на обучение.</p>	<p>- Осигурете разнообразие от ресурси, за да се погрижите за различни учебни нужди. - Наблегнете на процеса пред резултатите, за да намалите натиска.</p>	<p>- Сценарий 1: Ученик предпочита визуално обучение? Предлагайте видеоклипове и графични романи вместо традиционните учебници. - Сценарий 2: Позволете на учениците да избират темите или реда, в който изпълняват задачите, за да подобрят ангажираността.</p>
<p>Davis® метод</p>	<p>Програма, предназначена да подобри грамотността и фокуса чрез мултисензорни и когнитивни техники.</p>	<p>1. Ориентация: Помогнете на ученика да намери най-доброто състояние на фокус. 2. Овладяване на символите: Чрез моделиране овладява думи и понятия. 3. Упражнения за четене: специфични упражнения, предназначени да подобрят разбирането и гладкостта на четенето.</p>	<p>- Използвайте практически дейности за затвърждаване на абстрактни понятия. - Адаптирайте темпото според нуждите и напредъка на ученика.</p>	<p>- Сценарий 1: Проблеми с правописа? Използвайте моделиране с глина, за да изградите физически образ на думата и да подобрите разпознаването. - Сценарий 2: Трудно ви е да останете концентрирани? Използвайте техники за ориентиране, за да помогнете за фокусиране и поддържане на вниманието.</p>

Заклучение

Подкрепата на възрастни учащи с дислексия изисква обмислен и грижовен подход. Това ръководство предоставя някои съвети за разбиране на дислексията и използване на ефективни стратегии. Важно е да запомните, че дислексията засяга всеки човек по различен начин, така че подкрепата трябва да бъде персонализирана, за да отговаря на индивидуалните му нужди.

Ефективните стратегии включват даване на ясни и структурирани инструкции, използване на мултисензорен подход, и прилагане на асистиращи технологии. Редовните проверки и обратната връзка са от решаващо значение за проследяване на напредъка и извършване на корекции. Изграждането на увереност също е от съществено значение, което може да стане чрез фокусиране върху силните страни, поставяне на реалистични цели и насърчаване на самозастъпничеството.

Представените казуси показват как персонализираната подкрепа може да подобри представянето и увереността на хората с дислексия. Те подчертават предимствата от използването на асистиращи технологии, осигуряване на обучение и създаване на подкрепяща среда.

Инструменти като софтуер за преобразуване на текст в реч и гъвкави методи на преподаване отговарят на специфични нужди и подобряват учебния опит. Преподавателите играят ключова роля в създаването на приобщаваща и подкрепяща среда. Чрез използване на описаните стратегии преподавателите могат да помогнат на възрастните учащи с дислексия да се справят с предизвикателствата и да разгърнат потенциала си, което води до по-справедлива и приобщаваща образователна система.

*“Unlocking Potential,
One Word at a Time”*